

Historische Kring

Duiven - Groessen - Loo

Jaargang 22 - Nr. 3 - Juli 2006

Driepas

COLOFON

DRIEPAS

verenigingsblad van de Historische Kring Duiven Groessen Loo
verschijnt drie à vier maal per jaar. Losse nummers: € 2,50.

Redactie
W.F.W.M. van Heugten
Th.M.J. Jonker
M.M. Reiboldz

e-mailadressen:
Th.M.J. Jonker@duiven.nl
Wim.vanheugten@duiven.nl

Bestuur Historische Kring
E.H. Pitena, voorzitter (Duiven)
C.G.R. Heering, penningmeester (Duiven)
Th.J. van Vilderen, secretaris (Duiven)
Th. Leicher, lid (Duiven)
A.W.S.C. Kersten, lid (Duiven)

Secretariaat: Postbus 212, 6920 AE DUIVEN

Rabobank Duiven, rek.nr. 31.54.07.484

Postbank, rek.nr. 49.23.697

t.n.v. penningmeester Historische Kring, Duiven

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost € 12,00 per jaar;

het partner- of gezinslidmaatschap € 4,80 per jaar.

Een abonnement op alleen DRIEPAS kost € 6,00 per jaar.

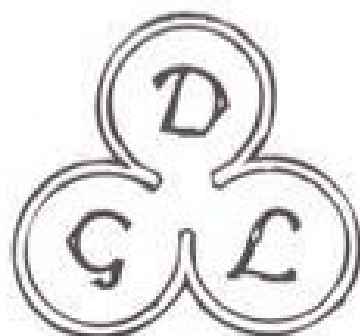
Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven en Zevenaar betalen

€ 3,40 extra als bijdrage in de verzend- en portokosten.

Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk vóór
1 december van het lopende jaar.

Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming
vooraf en zonder bronvermelding.

ISSN: 0921-5549

DRIEPAS is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters.

In godsdienstige zin symboliseert het de Drie-eenheid, hier in profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

INHOUD

150 JAAR PAROCHIES DUIVEN, GROESSEN EN LOO	26
W.F.W.M. van Heugten	
OPRICHTING KATHOLIEK THUISFRONT	32
W. Dings	
DE POSTDUIF	35
C. Nijsen	
DE KADASTRALE ATLAS VAN DE GEMEENTE DUIVEN	41
VERENIGINGSNIEUWS	45

Een nieuwe DRIEPAS met veel lezenswaardig nieuws! In dit nummer vindt u een intekenformulier voor de Kadastrale Atlas (anno 1832) van zowel Duiven als Groessen en 't Loo. Deze publicatie, waarnaar al jaren is uitgezien, is uitgezien, is tot stand gekomen in samenwerking met de Historische Kring. Via de lokale pers zal bekend gemaakt worden waar en wanneer de officiële presentatie zal plaatsvinden. Op pagina 41 meer hierover. We verwachten grote belangstelling voor deze uitgave en rekenen op veel ingevulde formulieren.

Ze dienen voor 12 augustus a.s. binnen te zijn.

Verder aandacht voor het Festival Gelderland 1900 - 2000 dat voor het najaar gepland is. Met veel activiteiten op cultuurhistorisch gebied. Bij het Verenigingsnieuws vindt u het programma dat speciaal voor onze regio is samengesteld onder de titel 'Levende Liemers - Leve de Liemers'. Noteer de data vast in uw agenda!

Wij wensen u een heerlijke zonnige zomer!

Redactie.

150 JAAR PAROCHIES DUIVEN, GROESSEN EN LOO

Op 4 maart 1853 werd in Nederland de katholieke kerkelijke hiërarchie hersteld. Na een kleine drie eeuwen van afwezigheid zou er weer een kerkelijke structuur met bisdommen, dekenaten en parochies komen. Deze structuur was in de tweede helft van de 16de eeuw, in de storm van reformatie en opstand tegen Spanje verloren gegaan. In de jaren volgend op 4 maart 1853 was ook op lokaal niveau merkbaar dat er een nieuwe wind waaide. Een van de eerste zaken was te komen tot nieuwe parochies. In de Liemers, waar onder Kleefs bestuur de katholieke kerkelijke structuur was blijven bestaan, dienden de bestaande 'kerspels' omgevormd te worden tot parochies nieuwe stijl. Zelfs de naam (parochie) was nieuw: van oudsher sprak men van 'kerspel' en, na 1600, van staties (zie onder).

Een belangrijk punt van aandacht waren de parochiegrenzen. Maar ook de financiële levensvatbaarheid van de nieuwe parochies speelde een rol. Dat betekende dat men keek of er in de nieuwe parochie voldoende kapitaalkrachtige mensen woonden of grote boerderijen waren, die mede voor een solide financiële basis konden zorgen. Pas als dat geregeld was, kon tot de officiële oprichting van de parochie worden overgegaan.

Parochiegrenzen

Voor de St. Remigiusparochie te Duiven was dat officieel op 17 juni 1854 het geval. In het officiële stuk wordt naar de burgerlijke gemeente verwezen en de grenzen ervan. Wel gaat het gebied ten noorden van de Rouvenenstraat tot Lathum behoren. Deze grenzen bleven geldig tot 1922 toen de Nijgraaf/Nieuwgraaf en omgeving naar Westervoort werd overgeheveld. Later volgden nog kleine grenscorrecties in 1936 nabij de aansluiting van Heiliglandsestraat op de Rijksweg⁽¹⁾.

De kerkelijke oprichting van de St. Andreasparochie Groessen is door Mrg. J. Zwijsen ondertekend op 19 maart 1855. Het is een voorgedrukt formulier waarop op blz. 3 in handschrift de gebiedsomschrijving is gegeven. Deze begint met⁽²⁾:

Deze Parochie wordt omschreven door de thans bestaande burgerlijke gemeente van Groessen met uitzondering van dat gedeelte, hetwelk ten noorden van de Groessensche Leegraaf gelegen is, hetgeen tot Lathum zal behooren.

Daarna volgt een grensbeschrijving met Loo, die echter al enkele weken later, op 9 april 1855 wordt herroepen. Er blijken nogal wat onduidelijkheden in te staan die waarschijnlijk weerstand bij de Groessense pastoor hebben opgeroepen. Op 6 april krijgt Joannes Willemsen, deken van Doesburg en tegelijkertijd pastoor van Duiven - zijn grafsteen is nog op het Duivens kerkhof te zien - opdracht van Mgr. Zwijsen deze zaak in orde te maken. Zo blijken er in het oorspronkelijke stuk vergissingen te staan als 'ten noorden van de Leegraaf', dat 'ten westen van de Leegraaf' moet zijn. Ook is blijkbaar niet geheel duidelijk welke Leegraaf bedoeld is want J. Willemsen schrijft dat⁽³⁾ *de Leegraaf die tot aan de Groenestraat gevolgd moet worden, die is, welke haren oorsprong in de Waai heeft.*

Deze grenskwestie werkte uiteraard ook door in het oprichtingsdocument van de parochie St. Antonius Abt te Loo. Dat stuk is op dezelfde dag gedateerd en ondertekend door Mgr. Zwijsen, nl. op 19 maart 1855. De onduidelijkheden waren niet iets dat pas bij het opstellen van de oprichtingsdocumenten van de parochies van Loo en Groessen naar voren kwam. Er was al langer sprake van een 'conflict' rond de parochiegrens tussen beide parochies. Na de afsplitsing van Westervoort als zelfstandige parochie in 1851 - blijkbaar vooruitlopend op het herstel van de kerkelijke hiërarchie - bleef Loo als een kleine, nauwelijks levensvatbare parochie over. Door overheveling van het grootste deel van de Husselarij van Groessen naar Loo hoopte men de parochie wat meer 'body' te geven. Toch duurde het nog tot 1857 voor de zaak afdoende geregeld en geaccepteerd was⁽⁴⁾.

Kerkbesturen

Naast de formele oprichting van de parochies was het uiteraard nodig besturen in het leven te roepen die de 'stoffelijke' belangen zouden behartigen. Illustratief is de aanstelling van het Groessens kerkbestuur, een dag later, dus op 20 maart 1855. Op weer een voorgedrukt formulier⁽⁵⁾ werd in artikel 1 bepaald dat de St. Andreasparochie te Groessen een kerkbestuur zou krijgen bestaande uit de pastoor en vier leden.

Deze leden zouden de naam van kerkmeesters dragen. In artikel 2 werd bepaald dat de helft van de kerkmeesters beurtelings om de twee jaar aftreedt.

De eerste aftreding was bepaald op de tweede zondag na Pasen 1856 volgens

een bij loting vast te stellen rooster van aftreding. In artikel 3 werd omschreven dat het kerkbestuur zich diende te houden aan een Algemeen Reglement voor de Parochiale Kerk-besturen in het Aartsbisdom van Utrecht dat op 10 april 1854 was vastgesteld. In artikel 4 werden tenslotte de eerste kerkmeesters benoemd.

In Groessen waren dat Antonius Hoppenreijts, Everardus Peelen, Theodorus Wilhelmus Otten, en Joannes Reinirus Nass. Ook in Duiven en Loo kwamen op dezelfde wijze kerkbesturen tot stand.

In de notulen van het Kerkbestuur⁽⁶⁾ te Loo lezen we dat *Heden den twee en twin-tigsten April [1855] houdt het Kerkbestuur,*

bestaande uit den tijdelijken pastoor Arnoldus R. ten Brink en de twee leden Jacobus Hoppenreijts en Joannes Wilting eene eerste vergadering. Omdat 't Loo een betrekkelijk kleine parochie is, telt het minder leden dan Groessen,

Hiermee was een nieuwe kerkelijke structuur van kracht geworden die in grote lijnen thans nog bestaat. In de jaren zeventig, tachtig van de vorige eeuw leek het er een tijdlang op dat een meer democratische vorm met Parochieraad of -vergadering zou komen waarin de verschillende geledingen vertegenwoordigd waren. Nog omstreeks 1990 werd bijvoorbeeld voor Duiven een Huishoudelijk Reglement voor de Parochievergadering door het bisdom goedgekeurd waarin de feitelijke beslissingsbevoegdheid bij de Parochievergadering kwam te liggen. In de praktijk is daar echter geen uitvoering meer aan gegeven.

AARTSBISSDOM
VAN
UTRECHT

JOANNES ZWIJSEN,

Door de Gracie Webe en ten G. Aperteliechen Steede

PAROCHIEELSCHEP VAN GROESSEN.

EPISCOPALE ADMINISTRATIE VAN 't HERENBERGSCHE.

AN DE SECRETARIS DER PAROCHIE VAN den W. Aartsbisdom

TE

GROESSEN IN DEN ERAS.

Overzigtende, dat bij Ons bevel van den 27. Maart 1855 n. l. 1855

te Groessen op verzoeker zijne n. o. o. p. van Parochie, onder de benaming van Parochie van den W. Aartsbisdom n. l.

Overzigtende, dat over het zijne bijzondere, dat verzoeker bijzondere van gemiddelde Parochie het verzoeken is, dat deze verzoeker benoemd van Kerkmeesters, van welke zijne de bijzondere verzoeker verzoeken, hebben Wij overzigtende van te maken, gelijk Wij doen bij deze, de wijze.

ART. 1.

De naam van de Parochie van den W. Aartsbisdom te Groessen n. l. o. p. o. p. van Kerkmeesters, bestaande uit den tijdelijken Pastoor van de Parochie van den W. Aartsbisdom, die de naam van Kerkmeesters draagt.

ART. 2.

De bijzondere van Kerkmeesters van Groessen n. l. o. p. o. p. van Kerkmeesters, bestaande uit den tijdelijken Pastoor van de Parochie van den W. Aartsbisdom, die de naam van Kerkmeesters draagt.

Groessen krijgt een kerkbestuur

Achtergronden

Tussen Utrecht en Kleef

Voor menigeen zal het vreemd zijn dat sprake is van de oprichting van de parochies Duiven, Groessen en Loo in 1854 en 1855. Deze parochies bestonden toch al veel langer? De achtergronden ervan zijn veel ingewikkelder dan menigeen veronderstelt en hebben alles te maken met de uitzonderlijke positie van de Liemers die vóór de hervorming en de opstand tegen Spanje in de tweede helft van de 16de eeuw kerkelijk tot het bisdom Utrecht behoorden en staatkundig tot het hertogdom Kleef.

Al vanaf het moment dat Willibrordus omstreek het jaar 730 hier in de streek preekte en er o.a. custos was van een klooster te Rinderen bij Kleef⁽⁷⁾ hebben er banden bestaan tussen de dorpen in de gouw Leomerike en de bisschopsstad Utrecht. Het meest duidelijk komt dan naar voren uit de bekende acte uit het jaar 838 waarin Duiven, Groessen en Eltingen (Alatinge) voor het eerst genoemd worden. In deze acte, die in Duiven zelf passeerde, is sprake van transacties met Utrecht. Deze betrekkingen met Utrecht bleven niet beperkt tot Duiven, Groessen en Loo maar ook Emmerik en Elten hadden dergelijke contacten. Dit heeft er toe geleid dat de Liemers met Elten en Emmerik, maar bijvoorbeeld niet 's-Heerenberg, omstreeks de 12de eeuw tot het bisdom Utrecht behoorden. De grens met het aartsbisdom Keulen verliep oostelijk van Emmerik⁽⁸⁾. Ook het stadje Griethuisen (Griethausen) en enkele dorpen ten zuiden van de Rijn (Kellen, Brienen) behoorden kerkelijk tot Utrecht. Toen de Liemers in de loop van de 14de eeuw definitief tot het graafschap, later hertogdom Kleef ging behoren, ontstond er dus de situatie dat het overgrote deel van het Kleefse vorstendom kerkelijk tot Keulen behoorden, maar een zeer klein gedeelte (het aartsdiaconaat Emmerik) met Emmerik en de Liemers tot Utrecht.

Duiven, Groessen en Loo deel van de Hollandse Zending

Als gevolg van de Opstand tegen Spanje in de tweede helft van de 16de eeuw stortte rond het jaar 1580 de katholieke kerkelijke organisatie in de Noordelijke Nederlanden in. Ook het aartsbisdom Utrecht hield op te bestaan. In de plaats ervan werden de Noordelijke Nederlanden tot missiegebied verklaard waar de zogenaamde Hollandse Zending o.l.v. de Delftse priester Sasbout Vosmeer werkzaam werd. De Kleefse plaatsen in de Liemers gingen bijgevolg ook tot het werkgebied van de Hollandse Zending behoren.

Officieel behoorde het hertogdom Kleef (inclusief de Liemers en Huissen)

niet tot de Nederlanden en formeel was Kleef neutraal in de Tachtigjarige Oorlog. Ofschoon het Kleefland ernstig door het oorlogsgeweld tussen Staatse en Spaanse troepen werd getroffen, heerste er steeds een ruime vorm van godsdienstvrijheid. In het hertogdom Kleef (dat vanaf 1614 vanuit Berlijn bestuurd werd⁹⁰) had men vanaf de vroege hervormingsperiode voortdurend een liberale godsdienstpolitiek gevolgd. Daardoor was het er niet tot extreme godsdienstvervolgingen gekomen. In praktijk leefden er evangelische en lutherse gemeenschappen naast de katholieke. Illustratief is bijvoorbeeld dat in (de Kleefse stad) Zevenaar vanaf 1577 een protestantse gemeente bestond naast de katholieke kerkgemeenschap maar dat in Westervoort, dat onder de Republiek viel, de katholieke godsdienst officieel verboden was. De katholieken van Westervoort, Lathum en Giesbeek hebben daarom tussen ca. 1600 en 1800 in Loo en Duiven gekerkt. Duiven, Groessen en Loo verkeerden bijgevolg vanaf ca. 1600 gedurende twee en halve eeuw in een wonderlijke situatie. Staatkundig behoorde deze dorpen tot het hertogdom Kleef waar sprake was van godsdienstvrijheid en de katholieke kerken steeds in handen zijn gebleven van de katholieken met bijvoorbeeld als gevolg dat de kerken nog een rijke kunstschat aan beelden, schilderstukken en zilverwerk herbergen. Kerkelijk was er sprake van een missiegebied en waren Duiven, Groessen en Loo staties van de Hollandse Zending. Of de Kleefse overheid ooit pogingen in het werk heeft gesteld de stadjes en dorpen die oorspronkelijk tot het aartsbisdom Utrecht behoorden en nu tot de Hollandse Zending, over te hevelen naar het aartsbisdom Keulen (dat steeds wel is blijven bestaan) is onbekend.

Over processies en het herstel van de kerkelijke hiërarchie.

Na de Franse tijd was het beginsel van godsdienstvrijheid in de achtereenvolgende Nederlandse grondwetten opgenomen. Toen de Liemers in 1816 bij Nederland kwam, kon de bevolking formeel rekenen op godsdienstvrijheid. In de praktijk bleek dat echter niet zo te zijn. Van protestantse zijde werd de effectuering van deze vrijheid op zijn zachts gezegd gehinderd. Toen rond 1840 duidelijk werd dat, als logisch gevolg van de grondwettelijke godsdienstvrijheid, Rome van plan was het katholieke kerkelijk leven te herstellen, werden nog snel enkele barrières opgeworpen. Zo werd in de Grondwet van 1848 (de beroemde van Thorbecke!) een bepaling opgenomen dat het niet toegestaan was buiten gebouwen en besloten plaatsen godsdienstoefeningen (lees: processies) te houden. Een uitzondering werd gemaakt voor die plaatsen waar dat naar geldende wetten en regels wel was

toegestaan. Dat was o.a. in Duiven, Groessen en Loo het geval. Met deze Grondwetbepaling werd voorkomen dat met het herstel van de katholieke kerkelijke hiërarchie ook in het overwegend protestantse Noord-Nederland de katholieken uit hun schuilkerken zouden komen en processies over de openbare weg zouden gaan houden⁽¹⁰⁾. Dat deze grondswetsbepaling effectief is geweest behoeft geen betoog. Pas met de Grondwetswijziging van 1987(!) werd genoemde bepaling, beter bekend als het processieverbod, uit de Grondwet verwijderd.

Naar een nieuwe structuur

Zo'n vier jaar na de Grondwet van Thorbecke, waarin dus het 'processieverbod' als laatste anti-katholieke bepaling nog werd opgenomen, verklaarde de Nederlandse regering in 1852 dat niets de Heilige Stoel kon beletten de katholieke kerk in Nederland geheel naar eigen goeddunken te organiseren. Een jaar later werd de status van missiegebied opgeheven en de in grote lijnen nog bestaande katholieke kerkelijke structuur ingevoerd. Vorig jaar, zo'n honderd vijftig jaar na de oprichting van de parochies, werd besloten tot een vorm van samenwerking in het Parochieverband Viergaarden, waarin de parochies van Duiven, Groessen, Loo en Westervoort deelnemen. Wel is de volledige zelfstandigheid van ieder der parochies gewaarborgd zodat feitelijk de structuur die 150 jaar geleden in het leven werd geroepen, nog in tact is.

W.F.W.M. van Heugten, Duiven

Noten

- (1) Th.M.J. Jonker: *Grenzen, Driepas* jrg. 10 (1993), p. 12.
- (2) Gemeentearchief Duiven, Archief St. Andreasparochie Groessen, inv. nr. 60.
- (3) Gemeentearchief Duiven, Archief St. Andreasparochie Groessen, bijlage bij inv. nr. 60.
- (4) Zie hierover uitvoerig Th.M.J. Jonker: *Grenzen, Driepas* jrg. 10 (1993), p.13-15.
- (5) Gemeentearchief Duiven, Archief St. Andreasparochie Groessen, inv. nr. 61.
- (6) Register van Notulen van het R.K. Kerkbestuur der Parochie van den H. Antonius Abt te Loo 1855 (onmiddels gedeponeerd in het Gemeentearchief Duiven).
- (7) W.F.W.M. van Heugten: *Willibrordus en Groessen, Driepas* 12 (1995), p. 56-60.
- (8) Zie M. Groten: *Die Kirchen am Niederrhein im Spätmittelalter, in Zwei Jahrtausende Geschichte der Kirche am Niederrhein* ed. H. Jansen & U. Grone, (Münster, 1998), p. 59-67.
- (9) Na het uitsterven van het Kleefse vorstendhuis in 1609 is er een strijd rond de erfopvolging ontbrandt. Daarin kwam de Keurvorst van Brandenburg als overwinnaar te voorschijn. Dit betekende niet dat Kleef werd ingelijfd bij Brandenburg (later Pruisen), het bleef tot aan de Franse tijd bestaan als een zelfstandig 'land' waarvan de Keurvorst van Brandenburg en later de Koning van Pruisen de vorst was.
- (10) Zie voor een uitvoerige verhandeling o.a. F. Staring en J. Beurskens: *De Katholieke Statie, uit verdrukking naar een omvangrijke parochie, in: Kerkenboek Didam* (Nijmegen, 2000), p. 128-129.

OPRICHTING KATHOLIEK THUISFRONT

Het onderstaande artikel is in verkorte vorm (met toestemming) overgenomen uit "Erasmusplein" (1997, nr. 2), dat wordt uitgegeven door een groot aantal met de Radboud Universiteit Nijmegen verbonden instellingen, zoals het Katholiek Documentatie Centrum (K.D.C.). Het artikel is bedoeld om het algemene kader, het landelijk katholiek Thuisfront, te schetsen, waarbinnen de parochiële naamgenoot opereerde waarover in de hiernavolgende bijdrage mevr. C. Nijsen schrijft.

'Eerst een retraite en dan naar de kazerne'

Met de inleg van een bankbiljet van fl. 100,- als oprichtingskapitaal en het passeren van de akte van oprichting voor de Delftse notaris P.B. Libourel werd op 29 september 1946 de Stichting Katholiek Thuisfront in het leven geroepen. Het doel van de nieuwe organisatie werd *in den ruimsten zin des woords de actieve belangstelling van Katholiek Nederland wakker te roepen voor de Nederlandsche militairen en die militairen geestelijk en stoffelijk te steunen*. Hierbij ging men uit van de gedachte dat *'een christelijke levensbeschouwing van primaire waarde voor het leger is, dat voor een goede krachtsontwikkeling het leger allereerst geestelijke bezieling nodig heeft [en] dat de militairen met de vaderlandschen driekleur ook de vaan van Christus hoog moeten houden'*.

Het Katholiek Thuisfront wilde zijn doel bereiken door onder andere het verzamelen, uitgeven en verspreiden van boeken en tijdschriften, het verspreiden van *'folders, slagzinnen en reclameplaten'*, het ondersteunen van het werk van aalmoezeniers, het oprichten en inrichten van militaire tehuizen en het geven van voorlichting aan militairen en hun gezinnen. Een jaar na de oprichting waren reeds 26 vrouwen en mannen op het in 's-Gravenhage gevestigde bureau werkzaam.

Parochiële afdelingen

Al direct na zijn oprichting ondernam het Katholiek Thuisfront actie om in zoveel mogelijk parochies afdelingen op te richten. Met wervende teksten in folders trachtte het Thuisfront de krachten op lokaal niveau te mobiliseren: *'Bouwt Uw actiecentrum! Doe dit spoedig. Spoedige hulp, dubbele hulp'* en: *'Onze jongens vragen daden. Van ons allen wordt gevraagd: niet praten maar doen'*.

Iedere afdeling kon zelf activiteiten op touw zetten. *'U bent geheel vrij uw plannen aan te pakken, zoolks u denkt, dat dit het beste zal zijn. Het Katholieke Thuisfront neemt U het initiatief niet uit handen. Wij staan steeds klaar om U te helpen'*, zo luidt het in een folder uit 1946. Dit betekende echter niet dat plaatselijke afdelingen zelfstandig konden opereren. Het Katholiek Thuisfront was er bijvoorbeeld niet van gecharmeerd als plaatselijke afdelingen de verworven financiën ook zelf besteedden: *'Veel afdelingen gebruiken de door hen ontvangen gelden voor het grootste deel voor het zenden van postpakketten en dure luchtpostabonnementen naar hun jongens, geven bovendien week- of maandblaadjes uit, waarmee veel gelden oneconomisch worden besteed. Deze gelden ontvangt het Hoofdbureau dus niet'*, zo is te lezen in het jaarverslag over 1946-1947. Binnen één jaar was met 1264 van de 1461 parochies contact verkregen.

Publiciteit en acties

Het Katholiek Thuisfront trad op een zeer actieve wijze naar buiten. Waar het kon zocht het Thuisfront de publiciteit. De Stichting onderhield goede contacten met de (schrijvende) pers waardoor actuele informatie over het thuisfrontwerk veelvuldig geplaatst kon worden. Daarnaast gaf zij het blad *Salvo* uit. De exploitatie van de oplage van 30.000 stuks werd in eigen hand gehouden, terwijl het drukken van het tijdschrift werd verzorgd door de drukkerij van het Missiehuis te Steijl.

Met de Katholieke Radio Omroep (KRO) werd een regeling getroffen om regelmatig uitzendingen (*'het kwartiertje van Thuisfront'*) te verzorgen. Om de propaganda van de plaatselijke afdelingen te steunen werd een 'filmtournee' gehouden, waarbij de kleurenfilm *'Sprookjesachtig Indië'* werd vertoond. Daarnaast was het Thuisfront vertegenwoordigd op vele fancy-fairs en zorgde het voor de verspreiding van affiches. Deze laatste hadden vaak aansprekende thema's, zoals *'Duivel'*, *'Achter elk soldaat 'n burger'* en *'Eerst een retraite en dan naar de kaserne'*. Voor de soldaten in Nederlands-Indië werden drie 'opvoedkundige platen' ontworpen met de titels *'Eerbied voor de vrouw'*, *'Diefstal besmeurt onze vlag'* en *'Wreedheid is laf'*.

Nederlands-Indië

Katholiek Thuisfront is met name bekend geworden door de activiteiten die het heeft ondernomen voor de Nederlandse militairen die naar het toenmalige Nederlands-Indië werden gestuurd. Met Kerstmis 1946 werd een kerstpuzzelactie gehouden ten behoeve van de inrichting van twee militaire tehuizen

in Indië. Enige maanden later, met Pasen 1947, werd met een zogenaamde 'adoptie-actie' de uitrusting van 24 aalmoezeniers die naar Indië zouden vertrekken, bekostigd.

Het eerste jaarverslag geeft een gedetailleerd overzicht van alles wat naar Nederlands-Indië werd verstuurd. In de eerste negen maanden van het Katholiek Thuisfrontwerk werden 17 ladingen naar 'de oost' verzonden, waarvan 16 per schip en één per vliegtuig. Deze zendingen bevatten 'naast boeken, sigaretten, toiletartikelen, schrijfpapier, 1.000 flesjes inkt, 1.000 glazen, ook miskoffers, apologetische lectuur, 4.149 kg kaarsen, 327.270 hosties, paramenten, 20.000 kerkboekjes *Christus voor Allen*, *Nieuwe Testament*, *Navolging van Christus*, 10.000 *Extra Rantsoen*, pl.m. 50.000 rozenkransen, 20.000 scapulieren, *graduales*, *kyriales*, *miswijn*, *brochures Katholieke Actie*, *leesportefeuilles voor de aalmoezeniers enz. enz.*'. Het geheel ging in totaal 607 kisten en 330 postzakken met een totaal gewicht van circa 32.500 kg.

Willem Dings, Nijmegen

DE POSTDUIF verbinding tussen Duiven en Indië

Kort na het einde van W.O. II, tussen 1945 en 1950, zijn duizenden Nederlandse dienstplichtige militairen uitgezonden naar het toenmalige Nederlands-Indië om de rust te herstellen en handhaven. Onder deze Indië-gangers waren ook 67 jongemannen uit de gemeente Duiven. Voor hen en hun naaste familie en vrienden was dit van grote betekenis: velen waren nooit verder geweest dan de eigen regio en nu moesten ze opeens naar het verre vreemde Indië.

Wat was "De Postduif"?

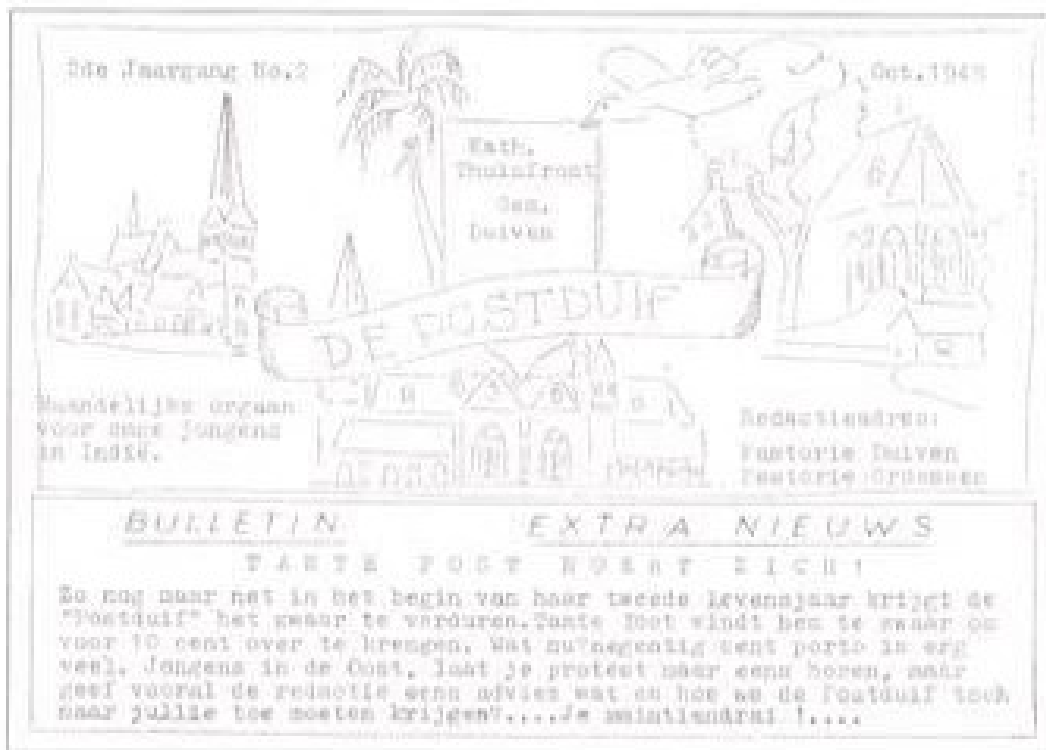
De Postduif was een krantje dat gemaakt werd in de periode tussen september 1947 en begin 1951 voor de militairen uit Duiven, Groessen en 't Loo die waren uitgezonden om Nederlands-Indië te behouden voor het Koninkrijk. Het werd periodiek, dat wil zeggen in principe maandelijks uitgegeven.

Het was wisselend van formaat en papiersoort, aangezien er zo kort na de tweede wereldoorlog nog een tekort was. Op de voorpagina stond een tekening van de kerken van de drie dorpen. Doel was het contact onderhouden tussen de jongens overzee en hun (vaak zeer bezorgde!) ouders, vrienden en familie, kortom het thuisfront. Het krantje stond open voor artikelen en mededelingen vanuit de Duivense, Groessense en Loose gemeenschap, als-mede van de jongens uit Indië die ook regelmatig teksten aanleverden. Beide partijen werden zo over elkaars reilen en zeilen geïnformeerd. Met deze wijze van communicatie continueerde men de band die er tussen de dorpsleden bestond.

Mevrouw C. Nijzen, die bijgaand artikel voor DRIEPAS schreef, is een geboren en getogen Duivense; tegenwoordig woont zij in Wageningen. Bij het doorspitten van familie-archieven (zij schreef eerder een boek over de familie Nijzen) vond ze enkele exemplaren van de "De Postduif" aan en bij navraag werd haar duidelijk hoeveel deze uitgave destijds heeft betekend voor het contact tussen de uitgezonden militairen en de achtergebleven familie en vrienden. Op verzoek van de redactie van DRIEPAS dook zij nog eenmaal in het verleden.

De initiatiefnemers

De Postduif werd uitgegeven door het *Katholiek Thuisfront*. Hier te verstaan als de katholieke gemeenschap van de drie Duivense dorpen. Iemand moet natuurlijk op enig moment het initiatief genomen hebben. Ik nam aan dat *De Postduif* een initiatief was geweest van de Duivense pastoor van Schaik en pastoor Schoemaker uit Groessen. Op de krantjes staan steeds als redactieadres

*Het voorblad van
De Postduif*

de Pastorieën van Duiven en Groessen genoemd. Voor 't Loo functioneerde J.P.J. Hooyman als redactieadres. Ook tijdens de afscheidsavond van het thuisfront op 13 januari 1951 waarbij Van Schaik niet aanwezig kon zijn, werd er op gezinspeeld dat hij heel wat had kunnen vertellen over *"het hoe en wat van het thuisfront"*. Toon Mattijssen vertelde me echter dat naar zijn mening het initiatief van de gemeentesecretaris Wouters van den Oudeweijer was uitgegaan. Ans Iking was diens secretaresse. In het kerkarchief is hierover anno 2005 helaas niets meer terug te vinden.

Inhoud van "De Postduif"

Het eerste nummer van *De Postduif* begint met artikelen van pastoor M.P. van Schaik, die ook namens de parochie uit Loo schrijft, Pastoor Schoemaker uit Groessen en de burgermeester van Duiven. Verder vullen Sjef, Harm en een zekere L. het krantje, de laatste twee in het dialect. Naast Bill (wie is dat?) zijn dit de vaste schrijvers. Ook staan er berichten in van militairen in Indië en twee advertentie-achtige oproepjes. Deze laatste gaan in volgende edities *postduifjes* heten. Wie niet met naam genoemd wil worden, publiceert als *thuisfronter* of *thuisfrontster*. Aalmoezenier R.H.M. Verhoeven levert stukjes aan vanuit Indië. Natuurlijk zijn er rubrieken met Duivens nieuws, *duivense flitskes*, Groessens nieuws en Loosche Nieuwsflitsen. Daarin wordt onder meer verhaald over het voetbal in de dorpen en de jaarlijkse kermis. De jongens in Indië vertellen uitgebreid over hun ervaringen in de Oost. Als Koningin Wilhelmina in 1948 afstand doet van de troon ten gunste van haar

dochter Juliana verschijnt er een jubileumnummer als gezamenlijk initiatief van de Gemeentelijke Feestraad en de thuisfronten van Duiven, Groessen en 't Loo.

Het katholiek thuisfront en zijn activiteiten

Het lokale comité Katholiek Thuisfront was een hechte eenheid. In Duiven waren hierin als burgers actief: Ben Boss als voorzitter, Ans (ook wel Annie genoemd) Iking en haar broer Jan; de schoenmakerij van Iking functioneerde als contactadres waar de mensen van het thuisfront samenkwamen. Verder waren lid: Riet Hooyman (later getrouwd met Wieleman, haar broer Jan Hooyman verbleef ook in Indië), Riet Vos, Truus Derksen, Herman Vos, Ben(nie) van Brandenburg, Jan Kersten, Gerrit Gerichhausen Wim Jansen, Jan Spaan en Tonnie Mattijssen. Van Groessen is in elk geval bekend dat Theet Derksen lid was van het Katholiek Thuisfront. Pastoor van Schaik nam deel namens de parochie, maar ook de kapelaans Hartman, Schuttelaar en Sips en pater Prinsenbergh deden mee.

Het Katholiek Thuisfront deed meer dan alleen *De Postduif* samenstellen en rondbrengen. Na afloop van kerkdiensten op zondagmorgen werd er buiten de kerk gecollecteerd, ter bestrijding van de onkosten. Jan Spaan vertelde mij dat hij dit ook heeft gedaan. Later werd hij naar Indië uitgezonden en kwam hij aan de andere kant van de communicatielijn terecht. Begin december 1948 werd een grote fancy fair georganiseerd, in de kelders van de voormalige bierbrouwerij aan de Rijksweg, waar Bertus Willemsen een fabriekje van appelwijn had.

De grote animator van het evenement was Ben Boss, plaatselijk voorzitter van het Thuisfront. Er was een Rad van Avontuur, een Kop van Jut, een draaimolen en natuurlijk veel muziek; medewerking werd verleend door de "Vrolijke Jantjes" en de "Kousenband", een clubje van vijf neven die op bruiloften en partijen kwamen spelen en zich de "Cousinsband" noemden, hetgeen al snel verbasterd werd tot "Kousenband". Verder was

Fancy Fair in de kelders aan de Rijksweg (1948)

Toeschouwers en gekostumeerde voetballers op het voetbalveld op De Droom,

er een gekostumeerde voetbalwedstrijd, mede georganiseerd door schutterij "Onderling Genoegen", met o.a. Gerrit Roelofs, Toon Rutten, Willem Jacobs en Bertus Willemsen. Ook leden van de fanfare "St. Remigius" namen deel zoals Willem Berends, Gret Wieleman, Frans van Diek, Hendrik Sanders en Ben Boss als scheidsrechter. De opbrengst van deze acties was voor het maken van *De Postduif* en het verzenden van pakketten naar de jongens overzee.

Een stroom pakjes

Riet Wieleman-Hooyman herinnerde zich dat er Buismanblikjes werden ingezameld; deze blikjes werden schoon geschuurd en door de mensen van het Thuisfront met sigaretten gevuld. De sigaretten waren voor dit doel geschonken of ze werden gekocht van het geld van de collectes. De blikjes werden door de smid dicht gelast. Toon Mattijssen bevestigt dat hij dit werk gedaan heeft! Een andere bijzonderheid die Riet Wieleman vertelde: voor het thuis slachten van een varken moest vroeger een vergunning bij de gemeente worden aangevraagd. De gemeente gaf de adressen van de aanvragers door aan het Thuisfront (hoezo privacy???) en dat resulteerde vrijwel altijd in een portie verse worst voor het goede doel. De worst werd gedroogd, goed verpakt en naar de jongens overzee verscheept. Dat de pakketten in goede aarde vielen, mag blijken uit wat Jan Dieker aan zijn moeder en zussen schreef vanuit Soerabaja *"Zo nu heb ik eerst een stukje worst naar binnen gewerkt en nog wel echte Gelderse worst. Ik heb vandaag de eer gehad een pakket van ons thuisfront te ontvangen. Nou het was in een woord af. Ik snap nog niet hoe ze dat allemaal fiksen. Want er zat werkelijk van alles in zowel om te eten, als snoep en spullen die je dagelijks van*

Van de
Dames en Heren van het Comité
Katholiek Thuisfront op Duiven.

ndergetekenden, parochianen van
Duiven, teruggekeerd van onze Militaire
Dienst in Indonesië, willen met deze gaarne onze hart-
elijke dank en waardering uitspreken voor alles, wat
de leden van het comité, namens de parochie hebben
gedaan, om ons in de tropen te helpen. ↪

We noemen slechts het inzamelen en verzenden van vele
goede gaven, de gevoerde correspondentie, het verzorgen van
De Postduif, attenties bij verjaardagen; en dat alles vier
jaar volgehouden. ↪

Als milde gevers mogen we de gehele parochie dank zeggen.
Als werkers voor Katholiek Thuisfront willen we
gaarne met ere noemen:

De Zeereerw. Heer Pastoor M.P. van Schaik,
De Weereerw. Heren Kapelaans: C. Hartman,
R. Schultelaar, Th. Sips, en Pater Prinsenbergh.

Het eerste blad van de oorkonde, uitgereikt aan de vrijwilligers van De Postduif.

pas komen.” Ook via de familie Dieker kreeg ik de tekst van een lied, genaamd “Mijn jongen overzee”, opgedragen aan onze militairen in Indië, met in het 4de couplet de tekst “Het Thuisfront en de Radio: heel Holland leeft met je mee.” Van wie dit lied is en bij welke gelegenheid dit is gezongen is me niet duidelijk geworden. Riet Wieleman-Hooyman herinnerde zich ook dat het Thuisfront adressen kreeg van jongens in Indië met de vraag een brief naar hen te schrijven. De meisjes kregen van het Thuisfront iedere keer een ander adres omdat men bang was dat ze te amicaal met elkaar zouden worden als ze steeds met dezelfde jongen zouden schrijven. De jongens stuurden ook vaak een briefje terug.

Nadat de jongens waren teruggekeerd uit Indië werd er een afscheidsavond georganiseerd voor zowel de werkers van het Thuisfront als de soldaten in de oost. Eerst was er 's morgens een H. Mis uit dankbaarheid geweest en tevens een Hoogmis voor de gevallen vrienden. De avond stond in het teken van gezelligheid. Legeraalmoezenier luitenant-kolonel Verhoeven, aalmoezenier kapitein van Kempen, Burgermeester Baron Sloet tot Everlo en de oudkapelaans Hartman en Sips behoorden tot de gasten. Er werden cadeaus gegeven: zo kreeg ieder een zondagsmissaal en hield aalmoezenier Verhoeven een toespraak. Hij zei onder meer: het werk van de parochie en het Thuisfront “was zo mooi, zo groots, dat het niet in de vergetelheid mag onderduiken”. Hij gaf de parochie een schitterende oorkonde die zich nog in het kerkarchief bevindt. De werkers zelf kregen een fijn zilveren armband (dames) of dasspeld (heren). Hierna volgde een film en aan het eind van de avond sprak Jan Hooyman een woord van dank namens de jongens. Hiermee werd een voor de Indië-gangers en hun naaste familie en vrienden ingrijpende periode afgesloten.

De heren ontvingen een dasspeld

Met speciale dank aan Annie Nijsen-Dieker, Riet Wieleman-Hooyman, Eddy Boss, Jan Spaan en Toon Mattijssen voor hun spontane bijdragen voor dit artikel.

C. Nijsen, Wageningen

DE KADASTRALE ATLAS VAN DE GEMEENTE DUIVEN

Wie woonde in dat fraaie pand of wie was de eigenaar van dat lommerrijke buiten? Wie bezat de meeste huizen of grond in de gemeente?

Was die oude weg er altijd al of is hij pas van later datum?

Dit soort vragen wordt steeds meer gesteld, omdat meer en meer mensen op zoek zijn naar de geschiedenis van het gebied waar ze wonen. Dankzij de Dienst van het Kadaster en de Openbare Registers zijn vanaf 1832 voor ieder stukje grond in Nederland al die gegevens vastgelegd⁽¹⁾. Om die oude gegevens uit 1832 voor steeds meer belangstellenden goed bereikbaar te maken, worden ze voor geheel Gelderland uitgegeven in zogenaamde kadastrale atlassen. Voor die verschijning draagt zorg de 'Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland'. Binnenkort verschijnt de kadastrale atlas Duiven/Groessen en 't Loo.

Wat is een kadastrale atlas?

Een kadastrale atlas bestaat uit kaarten met allerlei toelichtingen. Met behulp van de atlas kan iedere belangstellende nagaan, hoe de plattegrond van zijn huidige woonplaats er in 1832 (ruim 170 jaar geleden!) uitzag, op wiens grond zijn huidige huis staat, en of dat toen bijvoorbeeld bouwland, weiland, bos of heide was. Misschien, als U een oud huis bewoont, wilt U nagaan wie destijds de eigenaar was. Kortom, zo'n kadastrale atlas is voor iedereen die zich voor de geschiedenis van zijn eigen geboorte- of woonplaats interesseert, maar ook voor wie belangstelt in de historie van zijn eigen huis, een waardevol bezit.

Gelderland in 1832 in beeld

In iedere kadastrale atlas worden gegevens opgenomen, die informatie geven over de toestand van een bepaalde gemeente in het jaar 1832. Het gaat hierbij in de eerste plaats om de kaarten, minuutplans geheten. Daarop zijn alle percelen getekend: huizen, tuinen, akkers, weilanden, woeste gronden, wtertjes en wegen. De schaal van deze minuutplans varieert van 1:1250 voor binnensteden tot 1:5000 voor woeste gronden, zoals bossen en heidevelden.

Aantal kaarten

Het aantal kaarten per gemeente is afhankelijk van de grootte van de kada-

strale gemeente, van de aard van de bebouwing en de soort gronden. Zo bestaat bijvoorbeeld de gemeente Doesburg uit slechts 4 kaarten, maar omvat een grote gemeente als Winterswijk wel 77 kaarten.

Secties

Meestal wordt een kadastrale gemeente in meerdere secties verdeeld, die met een letter worden aangeduid. Per sectie komen vaak ook meerdere kaarten voor. Bovendien worden per sectie de percelen genummerd. Op die manier zijn alle percelen apart op de kaart te vinden, bijvoorbeeld sectie D nr. 154.

Formaat

In iedere uit te geven kadastrale atlas zijn de minuutplans van een gemeente op hetzelfde formaat opgenomen: A3 (42 x 30cm). De oorspronkelijke kaarten, die een formaat hebben van 70 x 100 cm, zijn in hun geheel overgetekend en verkleind afgedrukt. Dit kleinere formaat zorgt voor een aanzienlijk gebruiksgemak. Zo kunnen de kaarten bijvoorbeeld makkelijk naast elkaar op tafel liggen.

Andere gegevens uit 1832

Bij de minuutplans behoren de zogenaamde Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels, die ook uit 1832 dateren. In die Tafels wordt per perceel een aantal gegevens vermeld: de naam, beroep en woonplaats van de eigenaar of vruchtgebruiker, de soort van bebouwing of het grondgebruik, de oppervlakte van het perceel en de belastingklasse. Deze gegevens worden op overzichtelijke wijze bij de kaarten geleverd.

Alfabetische lijst

Om het zoeken te vereenvoudigen is een alfabetische lijst van eigenaren opgenomen. In een inleidend gedeelte wordt nog meer informatie aan de gebruiker verstrekt: over de totstandkoming van de grenzen van de betrokken gemeente, over de metingen die voor de kaarten zijn verricht en bijvoorbeeld over de Dienst van het Kadaster.

Tabellen

Bijzondere hulpmiddelen voor de geïnteresseerde gebruiker vormen verder een aantal tabellen. Deze bevatten gegevens over bijvoorbeeld bezitsverhoudingen, de grootte van de soorten van eigendom en het aantal gebouwen per sectie.

Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland 1832

De 'Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland' is in 1986 officieel van start gegaan. In het bestuur van de Stichting werkt een aantal belanghebbende organisaties samen, zoals De Dienst voor het kadaster en de openbare registers en het Gelders Archief. Ten behoeve van de Stichting verricht een groot aantal vrijwilligers allerlei werkzaamheden, zoals het tekenen van de kaarten en het overnemen van de verschillende gegevens uit de kadastrale administratie anno 1832.

Samenwerken

Bij het maken van een kadastrale atlas van een gemeente wordt, waar mogelijk, nauw samen gewerkt met de plaatselijke historische vereniging, oudheidkamer of andere groep belangstellenden. Het werk van de Stichting wordt financieel gesteund door het provinciaal Bestuur van Gelderland en door plaatselijke instellingen, zoals gemeentebesturen, banken en bedrijfsleven. Inmiddels heeft het initiatief van de Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland in de meeste provincies navolging gevonden en worden ook daar kadastrale atlassen uitgegeven.

Kadastrale atlas Duiven en Groessen en 't Loo

Het aantal kaarten bedraagt in totaal 27: namelijk 11 voor Duiven en 16 voor Groessen en 't Loo. Het grondgebied van de kadastrale gemeente Duiven was in 1832 verdeeld in vijf secties, met de volgende namen:

- de Eng (sectie A);
- Aalburgen (sectie B);
- de Veldslagen (sectie C);
- de Rhijn-Eggen (sectie D);
- Duiven (sectie E).

Het grondgebied van de kadastrale gemeente Groessen en 't Loo was in 1832 verdeeld in zes secties, met de volgende namen:

- de Aalburgen (sectie A);
- de Veldslagen (sectie B);
- Groessen (sectie C);
- de Buitenlanden (sectie D);
- het Loo (sectie E);
- Huslerij (sectie F).

In feite beslaat deze atlas dus het hele gebied van de huidige burgerlijke gemeente Duiven.

De atlas bestaat uit een tekstboek, met foto's verfraaid, en 27 losse kaarten, die samen worden bijeengehouden in een luxe portefeuille.

Tekstboek Eerste deel:

In het eerste deel van het tekstboek wordt in de Hoofdstukken 3 en 4 de grenzen van Duiven en Groessen en 't Loo aan de hand van het zogenaamde Proces-Verbaal van grensbepaling beschreven. Vervolgens wordt daarbij verder ingegaan op de secties, de driehoeksmeting, de soorten van eigendom, het belastbaar inkomen van de gebouwde eigendommen, de rechten, de eigenaren en het verleden en heden van Duiven en Groessen en 't Loo.

Tekstboek Tweede deel:

Het tweede deel van het boek bestaat uit de kadastrale gegevens waarin elk van de 1125 percelen van Duiven en van de 1820 percelen van Groessen en 't Loo apart wordt beschreven met: de soort van eigendom, de grootte van het perceel, de belastingklasse waarin het perceel werd ondergebracht, het bedrag dat de grondslag vormt voor de belastingheffing van het gebouwde eigendom en de eigenaar van het perceel, eventueel met vermelding van de vruchtgebruiker. Elk perceel is op de kadastrale kaart terug te vinden.

Tevens is opgenomen een alfabetische lijst van eigenaren met vermelding van de woonplaats, beroep, de totale grootte van het bezit en de sectie(s) waarin dit eigendom ligt.

Intekenen op de Kadastrale Atlas Duiven en Groessen en 't Loo

De kadastrale atlas Duiven/Groessen en 't Loo 1832 wordt in 2006 uitgebracht. Voor deze uitgave kunt u nu voor-intekenen.

Het is van belang te weten dat de oplage wordt bepaald naar het aantal inschrijvingen. Na verschijning is de voorraad daarom minimaal en zal de prijs per atlas zo'n vijf euro meer bedragen. Als intekenaar krijgt u bovendien de mogelijkheid om uw naam in de atlas te laten opnemen.

1 Ons gebied kent nog een oudere bron met dergelijke gegevens, namelijk de Atlas van het Ambt Liemers uit 1735.

VAN HET BESTUUR

Actiepunten voor 2006

Tijdens de jaarvergadering in maart 2006 is onder meer gesproken over de activiteiten waarop de vereniging in 2006 zich in het bijzonder zal richten.

Deze actiepunten zijn:

- Verbetering van de huisvesting van de vereniging.
- Verbetering van het contact en de communicatie met de leden.
- Activering en versterking van de werkgroepen.
- Archivering van de bezittingen van de vereniging.
- Verbetering van de automatisering.

Om met het laatste te beginnen: de heer H.F. Degen van de werkgroep Genealogie vroeg geld beschikbaar te stellen voor een externe harde schijf waarop een reservebestand van de in de afgelopen 12 jaar verzamelde genealogische gegevens kan worden opgeslagen. Dit is zeer belangrijk, omdat in het geval van een computerstoring alle werk van de afgelopen jaren verloren zou kunnen gaan. De vergadering was van mening dat een kopiebestand uit veiligheidsredenen noodzakelijk is en machtigde het bestuur daarvoor geld uit te trekken. Bovendien zijn enkele computers aan het eind van hun levensduur. De voorzitter beloofde dat het bestuur bij de aanschaf van de nodige apparatuur zal zorgen dat deze past in de automatisering van de toekomst. Een van de aanwezige leden stelde spontaan een bedrag van € 250,00 beschikbaar voor dit doel. Inmiddels is de nodige apparatuur aangeschaft. Hiermee is het actiepunt verbetering van de automatisering voorlopig voldoende aangepakt.

Over verbetering van de huisvesting zijn in het recente verleden gesprekken gevoerd met de wethouder. Hoewel we over de samenwerking met het management van 't Eiland erg tevreden zijn, is het bestuur toch van mening dat gestreefd moet worden naar een permanent beschikbare ruimte waar leden en werkgroepen beter aan de slag kunnen. De kans dat een geschikte ruimte in de naaste toekomst beschikbaar komt lijkt niet erg groot. Het bestuur blijft wel nadrukkelijk hiermee bezig.

Tijdens de jaarvergadering werd dhr. Koos Kampschreur gekozen als bestuurslid. We zijn erg blij met deze nieuwe collega. Hij zal zich in het bijzonder gaan bezighouden met het versterken van de band met de leden. Het bestuur is van mening dat het contact met de leden te wensen over laat en hoopt dat er in dit opzicht verbetering komt. Dhr. Kampschreur zal op korte termijn de mogelijkheden onderzoeken en met voorstellen komen.

De fotopresentatie na afloop van de jaarvergadering viel erg in de smaak. Het opzetten van een digitaal fotoarchief lijkt dus zinvol. Daarom is besloten, in overleg met dhr. Dick Jonker, de werkgroep fotografie uit te breiden met enkele deskundigen op het gebied van de digitalisering van foto-materiaal. De leden die zich op dit terrein deskundig achten en zich hiervoor willen inzetten, worden opgeroepen zich bij het bestuur te melden. Ook vragen wij de leden interessant fotomateriaal aan ons uit te lenen, opdat wij daarvan kopieën kunnen maken voor het (digitale) fotoarchief.

Aan het actiepunt archivering van onze bezittingen wordt al enige tijd gewerkt. De bibliotheek is opnieuw gerangschikt en in een computerbestand gezet door de werkgroep genealogie, waarvoor onze dank. Gezien het grote ruimtegebrek in de kasten is een opruiming gehouden. Het blijkt dat veel materiaal dubbel werd beheerd. Inmiddels is er weer meer ruimte in de kasten aanwezig en kunnen we de inventarisering goed gaan aanpakken. Tijdens de jaarvergadering vroeg de voorzitter de leden te komen helpen. Ook voor deze activiteit kunt u zich melden bij het bestuur.

Website

Zoals in een vorige Driepas is medegedeeld hebben we als vereniging een eigen website. Het adres van de site is www.historische-kring-duiven-groessen-loo.nl. De site werkt nog niet optimaal. Onder meer is het gastenboek niet te be-naderen. Toch raden wij u aan de site eens te bezoeken. Veel historische ver-enigingen hebben een website. Op de website www.archieven.nl is te zien welke historische verenigingen er in Nederland zijn en welke inmiddels een eigen website hebben.

Webquest voor het middelbaar onderwijs en lesbrieven voor het basis-onderwijs

Ons plan bij de jubileumviering ook wat te doen voor jeugd en jongeren is

maar ten dele gelukt. De GSM-tocht werd, vooral vanwege het slechte weer, slechts door enkele jongeten volbracht. We hopen dat deze tocht nog eens kan worden herhaald.

Voor jeugd en jongeren is inmiddels veel meer gebeurd.

Na overleg tussen bestuur en medewerkers van het Candea College is door dhr. M. Jager in het kader van zijn studie een webquest (een soort lesbrief) gemaakt voor middelbare scholieren. Deze webquest is gereed en op internet te vinden op het adres <http://members.chello.nl/m.jager1/myweb>. Wij hopen dat deze webquest in de toekomst nog verder kan worden uitgewerkt.

Voor het basisonderwijs is door de stichting Edu-Art op ons voorstel een lesbrief gemaakt. De gemeente Duiven heeft daarvoor een subsidie verleend. De lesbrief is gereed en naar onze mening zeer geslaagd. Hij is inmiddels aan alle basisscholen in de gemeente ter hand gesteld. We streven ernaar indien mogelijk de eerste resultaten dit najaar in het gemeentehuis te exposeren.

E-mailadressen

Inmiddels hebben 29 leden hun e-mailadres aan het secretariaat doorgegeven. De leden die beschikken over een e-mailadres en dat nog niet hebben doorgegeven, vragen wij nogmaals dat te doen. Via e-mail kunnen we snel informatie uitwisselen, zoals onlangs is gebeurd met informatie over lezing en excursie Ravenstein.

IN MEMORIAM

In de afgelopen maanden zijn twee mensen overleden, die - ieder op hun eigen manier - van betekenis zijn geweest voor de Historische Kring.

Op 11 april 2006 is door een noodlottig ongeval in de leeftijd van 55 jaar overleden André Fukking, onderwijzer aan de Remigiusschool te Duiven. André Fukking is een van de kunstenaars geweest die voor de vereniging kalendertekeningen heeft gemaakt. Zijn pentekeningen verschenen in de jaren 1994 en 1995 op kalenders en ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de vereniging in 2005 in het Schetsboek.

Op 22 maart 2006 is overleden Henk (Hennie) Driessen, oud-inwooner van Groessen. Hij heeft in de periode 1991 t/m 1993 vanuit zijn woonplaats Nijmegen ons tijdschrift Driepas onder de titel Het Dialecthoekje voorzien van bijdragen over het hem dierbare Liemers dialect. Ook daarna belde hij

de redactie min of meer geregeld op als hem iets was opgevallen of als er iets volgens hem niet klopte. Zijn tekenvaardigheid is terug te vinden in de publicatie *Het Kerspel Groessen door de eeuwen heen* van A.G. van Dalen (1953) en voor onze vereniging maakte hij het Driepas-logo aan de binnenzijde van het omslag. Hij is 85 jaar geworden.

FESTIVAL GELDERLAND 1900-2000

29 september 2006 t/m 7 januari 2007

De Gelderse geschiedenis leeft! Dat blijkt wel uit het rijk gevarieerde cultuur-historische festival dat gehouden wordt in het laatste kwart van 2006. Overal in de provincie worden activiteiten georganiseerd: tentoonstellingen, fiets- en wandelroutes, verhalenfestivals, lezingen, theatervoorstellingen, en noem maar op. Aan dit unieke festival over 100 jaar Gelderland doen zo'n 100 Gelderse organisaties mee - samen bieden zij een verrassend en gevarieerd inkijkje in de Gelderse geschiedenis. Een evenement om niet te missen!

Boek

Aanleiding voor het Gelderse festival is het verschijnen van het prachtige en bijzondere boek *Gelderland 1900-2000* op 29 september 2006 - gemaakt in opdracht van de provincie. Prachtig, omdat het een fraaie vormgeving heeft en honderden foto's telt en ook nog eens een dvd met historisch beeldmateriaal bevat. Bijzonder, omdat het nu eens geen doorlopend geschiedenisverhaal vertelt, maar in honderd onderwerpen door honderd jaar geschiedenis wandelt en daarbij geen plaats in Gelderland overslaat. Een boek dus met zoveel in-formatie, dat er nog zoveel méér mee te doen is dan te lezen en te kijken.

Festival

Daarom worden van 29 september 2006 tot 7 januari 2007 allerlei activiteiten ondernomen die een stukje van de Gelderse geschiedenis tussen 1900 en 2000 onder de aandacht brengen. Er worden wandelingen georganiseerd op het terrein van Gelderse kastelen en landhuizen. U kunt zien hoe het vervoer veranderde in het waterrijke gebied van de Bommelerwaard. De geschiedenis van de Liemers wordt verteld aan de hand van foto's, theater en historische films. Langs de Oude IJssel kunt u kennismaken met de historie van de ijzerindustrie. In Culemborg worden herinneringen opgehaald aan de sigarenindustrie. In het grensgebied tussen Nederland en Duitsland krijgt u

een beeld van smokkelaars en oude smokkelroutes. In Ede keren de tijden van het garnizoen in volle glorie terug. In Elburg en Renkum ziet u hoe Gelderland een inspiratiebron vormde voor kunstenaars. En dat zijn nog maar een paar voorbeelden!

Centrale tentoonstelling

In de gehele periode van het festival is in het museum CODA te Apeldoorn een tentoonstelling te zien over de meest kenmerkende veranderingen in 100 jaar Gelderland. Zoals de enorme veranderingen in het uiterlijk en het gebruik van het landschap: van kleinschalige boerenbedrijvigheid tot grootschalige recreatieparken. Of de veranderingen in sociaal leven: van een strikte scheiding tussen protestanten en katholieken tot het huidige multiculturele Gelderland. De tentoonstelling biedt volop herkenning én verbazing voor jong en oud.

Educatie

Natuurlijk is er ook gedacht aan de jeugd. Op diverse locaties zijn er activiteiten voor jongeren - zoals poppentheater, spel en kinderkunst. Verder worden educatieve pakketten gemaakt bij het festival en het boek. Voor de basisscholen bestaat het pakket onder meer uit specifieke opdrachten over de eigen leefomgeving: hoe is mijn eigen dorp of stad in de afgelopen 100 jaar veranderd? Het educatieve pakket voor het voortgezet onderwijs stimuleert leerlingen om aan de hand van de thema's vervoer, gezondheid en wonen concrete onderzoeksvragen te beantwoorden. De educatieve pakketten worden gratis beschikbaar gesteld via de website van het festival.

Programma

Het complete programma van het Festival Gelderland 1900-2000 is opgenomen in een festivalmagazine, dat medio september in heel Gelderland verspreid wordt. Vanaf medio augustus is het programma ook te vinden op: www.festival-gelderland.nl.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Projectbureau Festival Gelderland 1900-2000, tel. 026 - 352 16 00 (ma-wo-do ochtend), [info@gelderland1900-2000.nl](mailto:info@ gelderland1900-2000.nl).

Het festival Gelderland 1900-2000 is een initiatief van Gelders Archief, CODA Apeldoorn en het historische bureau Storia., in samenwerking met Gelders Erfgoed, Bibliotheek Gelderland, het Marckel Uitleen- en Informatiecentrum, Osmose, de Gelderland Bibliotheek en het Gelders Genootschap.

LEVENDE LIEMERS - LEVE DE LIEMERS

In het kader van het Festival Gelderland 1900-2000 organiseert de Volksuniversiteit in samenwerking met het Liemers Museum ook allerlei culturele, historische en educatieve activiteiten onder de titel: Levende Liemers - Leve de Liemers.

Het Liemers Museum richt een tentoonstelling in, waar allerlei aspecten uit de Liemers aan bod komen. De Volksuniversiteit organiseert daarbij een aantal lezingen over uiteenlopende onderwerpen die voor het voetlicht worden gebracht door diverse deskundigen en kenners van het Liemerse land.

De lezingen zijn toegankelijk voor iedereen.

Kosten per lezing slechts € 2,50. Belangstellenden wordt verzocht zich telefonisch (0316 - 33 34 43) aan te melden, zodat men verzekerd is van een plaats. Betaling kan op de avond/middag zelf aan de zaal geschieden.

De kortingsregeling van de VU is niet van toepassing. Op de Open Dag zal de Festivalkrant beschikbaar zijn waarin alle activiteiten in de Liemers aangekondigd worden.

PROGRAMMA

LEZING: DE LIEMERS KC5820

Ab Hendriks bijt het spits af met zijn schitterende audio visual over het Liemerse Land. Dit uitzonderlijke gebied, gelegen tussen Rijn, Oude IJssel, Gelderse IJssel en de grens met Duitsland, biedt een zeer divers landschap met dijken, wielen en waaien, zand- en kleigronden en de heuvels van het Montferland. Bovendien kent de Liemers een interessante geschiedenis waarin Maurits van Nassau en de graven van Kleef figureren. Al met al een avond met prachtige beelden en een boeiend verhaal.

Tijd : donderdag 20.00 - 22.00 uur

Datum : 12 oktober 2006

Docent : Hr. Ab Hendriks

Prijs : € 2,50

LEZING: LIEMERS DIALECT (1) KC5821

Hoe het vroeger ging. Oude gebruiksvoorwerpen en de verhalen daarbij spelen een hoofdrol tijdens een dialectmiddag in samenwerking met SWOZ in de Hooge Bongert. Hr. Jan Kuster stelt de gebruiksvoorwerpen beschikbaar.

Tijd : dinsdag 14.00 - 16.00 uur

Daarom : 24 oktober 2006

Docent : Werkgroep Streektaal Staring Instituut

Prijs : € 2,50

LEZING: LIEMERS DIALECT (2) KC5822

"Waarom Liemers Plat? Wij spreken toch Algemeen Beschaafd Nederlands". In deze lezing wordt ingegaan op de zin en onzin over het gebruik van de streektaal; geïllustreerd met sappige verhalen en ontroerende gedichten in het Liemers. Om de verwantschap te laten horen met andere streektalen zullen ook verhalen en/of gedichten uit Maas en Waal, Achterhoek en Kleverland voorgelezen worden. De inleiding wordt verzorgd door Geert Roelofs, streektaalconsulent van het Staring Instituut.

Tijd : donderdag 19.30 - 21.30 uur

Daarom : 26 oktober 2006

Docent : Hr. Geert Roelofs, Hr. Rien van den Heuvel

Prijs : € 2,50

LEZING: LIEMERS AMUSEMENT: Openluchtspelen in de Liemers KC5824

Wim van Heugten houdt een voordracht waarin de openluchtspelen in de jaren '30 aan de orde komen. In die tijd nam, mede onder de groeiende oorlogsdreiging de belangstelling voor oorsprong en waarde van eigen land en streek toe. Daarmee hing een behoefte aan godsdienstige, culturele en maatschappelijke vorming samen. Een middel daartoe was het aanschouwelijk volkstoneel in de vorm van openluchtspelen of wagenspelen. In de Liemers kreeg deze vorm van lekenspel het karakter van gemeenschapsspelen waarbij de plaatselijke bevolking nauw betrokken werd. De Liemerse openluchtspelen kregen navolging in de wijde omgeving.

Tijd : donderdag 20.00 - 22.00 uur

Daarom : 2 november 2006

Docent : Hr. Wim van Heugten

Prijs : € 2,50

LEZING: LIEMERS INDUSTRIEEL ERFGOED KC5826

Peter Nijhof is sociaal-geograaf/planoloog en sinds 1986 werkzaam bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Zijn lezing over het industriële erfgoed in de Liemers is uit twee delen opgebouwd. Voor de pauze zal hij een overzicht geven wat er zoal onder het begrip 'Industrieel erfgoed' valt, aan de hand van een rondgang over de Veluwe. Na de pauze wordt er ingezoomd op de Liemers, de streek tussen Rijn, IJssel en Oude IJssel. Ook de Liemers kent verrassend veel industriële monumenten, met speciale aandacht voor Zevenaar. Andere objecten waar langer bij wordt stilgestaan zijn de herbestemmingsplannen voor steenfabriek De Koppenwaard bij Lathum en de DRU in Ulft. Tijdens de lezing wordt niet alleen ingegaan op de betekenis van industrieel erfgoed, maar ook de (on)mogelijkheden van behoud ervan door bescherming, restauratie maar vooral door herbestemming.

Tijd : donderdag 20.00 - 22.00 uur

Datum : 9 november 2006

Docent : Hr. Peter Nijhof

Prijs : € 2,50

LEZING: LIEMERSE ARCHEOLOGIE KC5828

Jan Verhagen vertelt ons over de stand van zaken van de archeologie in de 20e eeuw, een eeuw waarin de archeologie populair werd en waarin de inzichten voortdurend aan verandering onderhevig zijn geweest. Nieuwe technieken, fotografie en automatisering hebben hun bijdrage geleverd om de archeologische informatie veilig te stellen en nieuwe theorieën te ontwikkelen. Aan de hand van voorbeelden uit onze eigen regio laat Jan Verhagen zien dat deze ontwikkelingen ook in de Liemers van belang zijn geweest.

Tijd : donderdag 20.00 - 22.00 uur

Datum : 16 november 2006

Docent : Hr. Jan Verhagen

Prijs : € 2,50

